

تربیت مدیر و مربی قرآنی

روش تدریس روان خوانی، تجوید الصلوة و تجوید فنی

احمد قاری

بوستان کتاب
۱۳۹۴

موضوع:

علوم قرآن: ۱۹۵ (قرآن: ۳۳۴)

گروه مخاطب:

- عمومی

- تخصصی (طلاب و دانشجویان)

شماره انتشار کتاب چاپ اول: ۲۳۲۴

مسلسل انتشار (چاپ اول) چاپ: ۶۴۴۳

سرشناسه

قاری، احمد، ۱۳۵۲ -

عنوان و نام پدیدآور

تربیت مدیر و مربی قرآنی.

مشخصات نشر

قم: مؤسسه بوستان کتاب (مرکز چاپ و نشر دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم)، ۱۳۹۴.

مشخصات ظاهری

۲۶۸ ص.

شابک

978 - 964 - 09 - 1695 - 7

وضعیت فهرست‌نویسی: فپای مختصر.

یادداشت

فهرست‌نویسی کامل این اثر در نشانی: <http://opac.nlai.ir> قابل دسترسی است.

شناسه افزوده

دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم، مؤسسه بوستان کتاب..

شماره کتاب‌شناسی ملی: ۳۸۷۸۸۵۶

بوستان کتب

تربیت مدبر و مدیر قرآنی
روش تدریس روان خوانی، تجوید الصلوة و تجوید فنی

- نویسنده: احمد تار
- ناشر: مؤسسه بوستان کتب
- (مرکز چاپ و نشر دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم)
- لیتوگرافی، چاپ و صحافی: چاپخانه مؤسسه بوستان کتب
- نوبت چاپ: اول / ۱۳۹۴ شمسی • بهار ۱۷۰۰۰ تومان به همراه لوح فشرده

تمامی حقوق © محفوظ است

printed in the Islamic Republic of Iran

- دفتر مرکزی: قم، خ شهدا (صفائی)، ص پ ۹۱۷ / ۳۷۱۸۵، تلفن: ۰۷-۲۰۰۴۱۰۵۵، فاکس: ۳۷۷۴۲۱۵۴، تلفن پخش: ۳۷۷۴۳۴۲۶
- فروشگاه مرکزی: قم، چهارراه شهدا (عرضه ۱۲۰۰۰ عنوان کتاب با همکاری ۷۰ ناشر)
- فروشگاه شماره ۲: تهران، میدان فلسطین، خ طوس، کوچه تبریز، پلاک ۳۰، تلفن: ۸۸۱۶۹۲۲
- فروشگاه شماره ۳: مشهد، چهارراه خسروی، مجتمع پاس، جنب دفتر تبلیغات اسلامی، خیابان آیت الله العظمی، تلفن: ۲۲۳۳۶۷۲
- فروشگاه شماره ۴: اصفهان، چهار راه کرمانی، جنب دفتر تبلیغات اسلامی شعبه اصفهان، تلفن: ۳۲۲۰۱
- فروشگاه شماره ۵: اصفهان، میدان انقلاب، جنب سینما ساحل، تلفن: ۳۲۲۲۱۷۱۲
- فروشگاه شماره ۶: رنگین کمان، فروشگاه کودک و نوجوان: قم، چهارراه شهدا، نبش خیابان ارم، تلفن: ۳۷۷۴۳۴۲۶
- فروشگاه شماره ۷: قم، خیابان معلم، مجتمع ناشران، طبقه همکف، پلاک ۳۷، تلفن: ۳۷۸۴۲۵۹۰-۹۲

اطلاع از تازه های نشر از طریق پیام کوتاه (SMS)، با ارسال شماره همراه خود به ۲۱۵۵۰۰۱۰۰ و یا ارسال درخواست به:

پست الکترونیک مؤسسه: E-mail: info@bustaneketab.com

جدیدترین آثار مؤسسه و آشنایی بیشتر با آن در وب سایت: <http://www.bustaneketab.com>

با قدردانی از همکاری که در تولید این اثر نقش داشته اند:

• اعضای شورای بررسی آثار • دبیر شورای کتاب: جواد آهنگر • سرپرستار: ابوالفضل طریقه دار • ویراستار: نادعلی صالحی • چکیده عربی: خلیل العصامی • چکیده انگلیسی: یحیی داوری • فنی: مصطفی محفوظی • اصلاحات حرفه نگاری: منا جمیل پور • صفحه آرا: احمد مؤتمنی • نمونه خوانی: هادی شاهرودی • کنترل نمونه خوانی: محمدجواد مصطفوی • بازخوانی نهایی متن: محمد وکیلی • کنترل فنی صفحه آرای: سیدرضا موسوی منش • کارشناس طراحی و گرافیک: مسعود نجابتی • طراح جلد: امیرعباس رحیمی • اداره آماده سازی: حمید رضا تیموری • اداره چاپخانه: مجید مهدوی و سایر همکاران لیتوگرافی، چاپ و صحافی • قائم مقام مؤسسه و مدیر تولید: عبدالهادی اشرفی.

رئیس مؤسسه
اسماعیل اسماعیلی

فهرست مطالب

پیش گفتار	۹
بخش اول: کلیات و ضرورت‌های فعالیت‌های قرآنی	۲۳
درس اول: برنامه جامع قرآنی برگرفته از بیانات امام معظم دهری رحمته الله علیه	۲۵
درس دوم: تعریف صحیح خوانی و مراحل آن	۳۷
درس سوم: کلیات روش تدریس صحیح خوانی	۴۵
درس چهارم: سه برنامه برای تربیت مربی	۵۷
بخش دوم: روش تدریس روان خوانی قرآن کریم	۶۵
درس اول: قرائت به سبک فصیح خوانی	۷۱
درس دوم: الف «أ، ا»	۷۷
درس سوم: ادای «الف» در لفظ جلاله «الله»	۸۵
درس چهارم: فتحه «ا»	۹۱

۹۷..... درس پنجم: کسره —

۱۰۱..... درس ششم: ضمه —

۱۰۵..... درس هفتم: حروف مقطعه (قطعه قطعه)

۱۰۹..... درس هشتم: حروف ناخوانا

۱۱۵..... درس نهم: اشباع (کشیدن صدای هاء ضمیر)

۱۲۰..... درس دهم: هم: وقف

۱۲۵..... درس یازدهم: تنوین نزد همزه وصل

۱۲۹..... درس دوازدهم: مائر ساختمان آن

۱۳۷..... بخش سوم: روش تدریس «دیدالسمرة»

۱۴۳..... درس اول: «مرتل خوانی»

۱۴۷..... درس دوم: کاف

۱۵۱..... درس سوم: واو

۱۵۵..... درس چهارم: غین «غ»

۱۵۹..... درس پنجم: حاء «ح»

۱۶۳..... درس ششم: عین «ع»

۱۶۹..... درس هفتم: ثاء «ث»

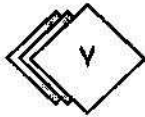
۱۷۳..... درس هشتم: ذال «ذ»

۱۷۷..... درس نهم: ضاد «ض»

۱۸۷..... درس دهم: ظاء (ظ)

۱۹۱..... درس یازدهم: طاء (ط)

۱۹۵..... درس دوازدهم: صاد «ص»

۲۰۱	بخش چهارم: تجوید فنی
۲۰۵	درس اول: صفات اصلی حروف
۲۱۳	درس دوم: صفات فرعی
۲۱۹	درس سوم: تنخیم و ترقیق حروف راه
۲۲۵	درس چهارم: تغلیظ و ترقیق لفظ جلاله الله
۲۲۹	درس پنجم: ادغام
۲۳۵	درس ششم: چهار
۲۳۹	درس هفتم: قلب و هم
۲۴۳	درس هشتم: تکمله احکام
۲۴۷	درس نهم: مسد
۲۵۳	درس دهم: قواعد خاص و استثنائات (۱)
۲۵۷	درس یازدهم: قواعد خاص و استثنائات (۲)
۲۶۱	تتمه: مجود خوانی

پیش‌گفتار

ایجاد فرهنگ «انسان‌گرمی» با ظاهر و مفاهیم قرآن کریم، جهت حاکمیت فضای فرهنگی، تربیتی، اجتماعی، سیاسی و اقتصادی قرآن کریم در جامعه اسلامی از هدف‌های عالیه نظام جمهوری اسلامی است.

﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ قَدْ جَاءَكُمْ رَسُولٌ مِّنْكُمْ يَكُونُ شِفَاءً لِّمَا فِي الصُّدُورِ وَهُدًى وَرَحْمَةً لِّلْمُؤْمِنِينَ﴾^۱ (یونس، ۵۷)

﴿قُلْ بِفَضْلِ اللَّهِ وَبِرَحْمَتِهِ فَبِذَلِكَ فَلْيَفْرَحُوا هُوَ خَيْرٌ مِّمَّا يَجْمَعُونَ﴾ (یونس، ۵۸)

﴿وَقَالَ الرَّسُولُ يَا رَبِّ إِنَّ قَوْمِي اتَّخَذُوا هَذَا الْقُرْآنَ مَهْجُورًا﴾^۲ (فرقان، ۳۰)

با «قرآن عزیز» چگونه برخورد کنیم که واعظ ما، شفا‌ی قلب‌های شما و هدایت و رحمت باشد؟ با این «کتاب گران سنگ» چگونه رفتار کنیم که نخاش، «اتخاذاً مهجوراً» نباشد و مورد شکوه رسول مکرم اسلام ﷺ قرار نگیریم؟

۱. ای مردم! موعظه‌ای از طرف پروردگارتان به‌سوی شما آمده و آن شفا‌ی قلب‌های شما و هدایت و رحمت برای مؤمنان است (۵۷) بگو به‌سبب این فضل الهی و این رحمت، شدیداً خوش‌حال باشند، زیرا آن از آنچه جمع‌آوری می‌کنند برتر است (۵۸).

۲. رسول خدا عرض کرد: ای پروردگار من! همانا قوم من این قرآن را مورد بی‌مهری و بی‌توجهی قرار دادند.

اساسی ترین مقولات فرهنگی جامعه ما در مسائل ذیل نهفته است:

یکم: انس با قرآن و نیل به سعادت

سعادت جامعه و اصلاح آن در گرو تبعیت و پیروی تک تک افراد جامعه از قرآن کریم است.^۱ همان طور که کریمه: ﴿لِيُخْرِجَ النَّاسَ مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ﴾ بیان می نماید. ما از دردها، هدایت مردم، بهره مندی از رحمت آسمانی و زمینی حق تعالی، دوری از مکاید شیطانی و نفسانی و ظلمت های درونی و بیرونی از ارزش مندترین آثار انس با قرآن کریم است.

«انس» به معنای «ترب» - نزدیکی است، ضد آن «وحشت» به معنای «دوری» است.

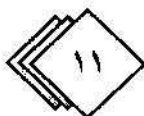
انس ظاهری از راه قرائت الفاظ و انس باطنی نیز به وسیله توجه به «ترجمه و تفسیر» همراه با «تدبیر» حاصل می شود.

دوم: وظیفه ما به عنوان یک مسلمان

اگر هدف اساسی از نزول قرآن کریم «انس عمومی» باشد، پس ایجاد ساختاری منسجم، پیش برنده، جامع و متناسب با هر قشر، جهت نیل به این هدف بزرگ برای مسئولان و هم چنین مردم ضرورت دارد. هر فردی بنابر

۱. «کریم» صفت مشابه از ماده «کرم» است که به معنای کمال صفت مورد انتظار در هر چیزی به کار می رود؛ مثلاً «رسول کریم»؛ یعنی فرستاده ای که در عنصر رسالت و پیام رسانی بی نقص و کامل است، «زوج کریم»؛ یعنی زوجی که در صفت پیوستگی بی نقص و کامل است. بنابراین، «قرآن کریم»؛ یعنی کتابی که در عنصر کتاب خوب بودن (هدایت گری و صداقت) بی نقص و کامل است.

۲. ابراهیم، آیه ۱.

اقتضای توان و استعداد خود باید در این مسیر قدم بردارد تا مصداق کریمه:
 ﴿إِنَّ قَوْمِي اتَّخَذُوا هَذَا الْقَرْهَ أَنْ مَهْجُوراً﴾^۱ نگردد و هرگز به انس شخصی و یا
 خانوادگی قانع نشود.^۲

چراکه، «از شاهکارهای مهم شیطان این است که همیشه کمالات موهوم را بر
 انسان جلوه می‌دهد و او را به آنچه دارد راضی و قانع می‌کند و و بیشتر از آنچه
 دارد در چشم او سار و کم ارزش می‌کند»^۳ و البته بیش از توان نیز نباید
 قدم برداشت: ﴿إِنْ أُرِيدُ إِلَّا الْإِصْلَاحَ مَا اسْتَطَعْتُ وَمَا تَوْفِيقِي إِلَّا بِاللَّهِ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَإِلَيْهِ
 أُنِيبُ﴾^۴.

سوم: خصوصیات برنامه های رایج و برنامه پیشنهادی

فعالیت‌های قرآنی یکی از مهم‌ترین مادی، تبلیغ و تربیت در سطح مساجد،
 حسینیه‌ها، کانون‌ها، مدارس آموزش و پرورش و ادارات می‌باشد که مؤثرترین
 راه برای «نشر فرهنگ اسلامی» است.

بهترین مجموعه آموزشی مجموعه‌ای است که «هدف آموزش» در آن
 به کم‌ترین مقدار خود برسد و کتاب آموزشی زمانی به بالاترین حد اثر گذاری
 می‌رسد که شرایط زیر را به همراه داشته باشد:

۱. پربازده‌تر؛

۲. فراگیری کامل‌تر؛

۳. فراگیری جامع‌تر؛

۱. کلکم راع و کلکم مسئول عن رعیت.

۲. امام خمینی، آداب الصلوة، ص ۱۹۵.

۳. هود، آیه ۸۸.

۴. فراگیری سهل‌تر؛^۱

۵. مستمر و بدون توقف؛

۶. عدم سخت‌گیری؛

۷. توجه به طبیعت «چند سطحی» کلاس‌ها؛

۸. جذاب‌تر؛

۹. ماناگاری علمی و عملی مطالب؛

۱۰. کسب مهارت تدریس؛

۱۱. کسب مهارت اجرا و مدیریت.

این‌طور نیست که سره‌ای رایج فعالیت‌های قرآنی، به‌طورکامل دارای شرایط فوق باشند و در واقع به وجود بعضی از این عناصر اکتفا شده‌است.

یکی از بزرگ‌ترین دغدغه‌های نویسندگان، مؤثرتر نمودن کلاس‌های قرآنی در سطح خرد و کلان است و با وجود این‌که بیشتر از بیست و پنج سال سابقه تدریس در رشته‌های روان‌خوانی و تجوید دانشمند است، هیچ‌گاه از بهره‌گیری از روش‌های دیگر اساتید غفلت نکرده و همیشه در جست‌وجو و جمع‌آوری روش‌های مؤثرتر و پرثمرتر در بین روش‌های اجرا شده در گوشه و کنار کشور بوده تا به برنامه‌ای نسبتاً جامع با کمترین هدررفت آموزشی دست یابد؛ زیرا فعالیت‌های جاری قرآنی؛ گرچه بسیار مهم و قابل تقدیر است، از اثرگذاری و جامعیت مورد انتظار برخوردار نیست.

مهم‌ترین نقیصه این برنامه‌ها هدف‌گذاری بر اساس «تربیت متعلم»، «عدم استمرار» و «عدم توجه به تربیت مدیر فرهنگی» است، گرچه نقایص دیگر، مثل:

۱. تا مصداق خوبی برای کریمه ﴿وَنُيَسِّرُكَ لِلْيُسْرَى﴾؛ تو را برای آسان‌ترین شیوه دعوت آماده می‌کنیم، باشد.

«برگزاری کلاس با حضور چنده متعلم» و «برگزاری کلاس در یک فصل (تابستان) و انقطاع در فصول دیگر» نیز وجود دارد.

بارزترین حسن برنامه پیشنهادی هدف‌گذاری بر اساس «تربیت مربی»، «استمرار برنامه» و «تربیت مدیر فرهنگی» است، اگرچه «تداوم برنامه در طول سال» و «تعلیم یک یا دو نفر، نه یک گروه» نیز از محاسن و ضروریات دیگر آن است.

چهارم: ضرورت هدف‌گذاری بر اساس «تربیت مربی»

نیاز به نیروهای مربی، اثرگذار و متخصص، مخصوصاً مدرّس، از ضروری‌ترین نیازهای مجامع فرهنگی است. از طرفی این امکان وجود دارد که دوره‌های فعالیت‌های فرهنگی در این طراح شوند که خروجی آن مربیان کارآمد و فعال باشند نه متعلم صرف.

هر فرد موفق به طی دوره‌های این مجموعه، شایسته است اولاً: احاطه «علمی و عملی» مناسب را یافته و ثانیاً: به یک «افسر فرهنگی اثرگذار، ساختار ساز و ادامه دهنده» تبدیل شود.

تربیت مربی پرثمرترین ساختار فرهنگی است.

شایان ذکر این‌که تربیت نیروی کارآمد جهت مربی‌گری از ضروری‌ترین

۱. از آن‌جا که علم تجوید از «علوم کاربردی» می باشد، بهترین حالت تشکیل کلاس این است که «یک معلم برای یک متعلم» وقت بگذارد و در واقع کلاس با دو نفر تشکیل شود تا از بیشترین رشد «علمی و عملی» برخوردار گردد. برخلاف نظر بسیاری از اساتید محترم، این روش در بلند مدت بازدهی و اثرگذاری بیشتری دارد، زیرا انتقال تجوید «علمی و عملی» در این برنامه قطعی و صددرصدی است. بر خلاف کلاس‌های چند ده نفری که اصولاً فاقد نتیجه مورد انتظار می باشد.

مقدمات جریان این فعالیت‌هاست.

مهم‌ترین عامل یادگیری در هر علم، مخصوصاً «علوم عملی»، تدریس است. این برنامه به طور کامل براساس اصل «یادگیری بر اساس تدریس» پیش می‌رود.

«تدریس قرآن» حداقل از دو جنبه اساسی قابل اعتناست:

اولاً: از جهت «تعمیق و تثبیت مفاهیم»؛ بدیهی است که یکی از مهم‌ترین روش‌های تثبیت و تعمیق علمی، تدریس است. شاید بتوان گفت تا زمانی که متعلم، وارد عرصه تدریس نشود بسیاری از مفاهیم علم روان‌خوانی و تجوید در حد تئوری و سطحی باقی می‌ماند و بهترین راه عملی کردن آن مفاهیم «تدریس» است.

هنگامی که مربی در حال بیان و تعالیم آراخته‌های خود است، ضریب دقت و توجه وی به مطالب چنان افزایش می‌یابد که نه تنها موجب تثبیت دقیق آموخته‌هایش می‌شود، بلکه به نقاط ضعف و قوت آموزش و یادگیری خود پی می‌برد و با اصلاح آن به تثبیت و تعمیق علم خود می‌پردازد.

ثانیاً: از جهت «ورود به عرصه تبلیغ»؛ بدیهی است که فعالیت‌های قرآنی یکی از مهم‌ترین و اساسی‌ترین مبادی ورود به تبلیغ و تربیت اسلامی در سطح مساجد، حسینیه‌ها، مدارس و کانون‌ها می‌باشد که مؤثرترین راه جهت نشر فرهنگ اسلامی است.

پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله فرمودند: «يَلْعَنُوا عَنِّي وَلَوْ آيَةً؛ آنچه از من فراگرفته‌اید را به دیگران برسانید و لو یک آیه باشد». این دستور «الهی، سیاسی و فرهنگی» رسول خدا صلی الله علیه و آله در مورد فعالیت‌های فرهنگی راه‌گشا و غیرقابل اغماض است.

کریمه: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اصْبِرُوا وَصَابِرُوا وَرَابِطُوا وَاتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ﴾^۱
 نیز به این موضوع اشاره دارد.

در این نظام پس از پایان هر دوره، به سپاه مدیریتی فعالیت‌های قرآنی اضافه می‌شود که هر مربی تربیت شده، در راستای تربیت دیگران نیز جهت مربی‌گری قدم برمی‌دارد که همان تربیت مربی مستمر و ادامه‌دار است. بر همین اساس این نوشتار، به معرفی یکی از مهم‌ترین ساختارهای مدیریت فعالیت‌های قرآنی پرداخته است که کمترین هزینه زمانی و مالی و بیشترین برداشت علمی-تربیتی را دارد. ان شاء الله تعالی.

پنجم: ضرورت هدف‌گذاری بر اساس «تربیت مدیر فرهنگی»

«مدیر فرهنگی» کسی است که علاوه بر آگاهی مورد نیاز، توانایی هدف‌گذاری، طراحی، اجرا و آسیب‌سناس یک مجموعه فرهنگی (شبکه قرآن آموزی) با هر امکاناتی را دارد و می‌تواند این حرکت را به یک «ساختار فرهنگی» پویا و غیرقائم به شخص تبدیل نماید. وی از تمام امکانات موجود، بهترین و کامل‌ترین استفاده را نموده و در هیچ سطح و مقطعی توقف نمی‌کند.

با توجه به فرمایشات مقام معظم رهبری رحمته‌الله علیه درباره ضرورت حرکت به سوی تعالیم روح بخش اسلامی، وظیفه «تبلیغی - تربیتی» ما نسبت به خود و جامعه «ایجاد ساختار مدیریتی قرآنی» است که تمام ظرفیت‌ها و توان آموزشی و تربیتی، جهت نیل به این هدف بزرگ سازمان دهی گردد و به اجرای برنامه

۱. ای اهل ایمان! [در برابر حوادث] شکیبا باشید و دیگران را نیز به شکیبایی توصیه نمایید و با یکدیگر پیوند و ارتباط برقرار کنید و از خدا پروا نمایید تا رستگار شوید. (آل عمران، آیه ۲۰۰)

های پراکنده و کم اثر اکتفا نشود که این ساختار سازی با طلایه‌داری و پیش‌قراولی طلاب و دانشجویان مستعد آغاز می‌شود.

آسیب‌شناسی ریز و درشت فعالیت‌های فرهنگی از مهم‌ترین عناصر پویایی و بقای یک مجموعه است.

ششم: نیازمند های یک مربی

از مهم‌ترین نیازهای یک مربی «صلاحیت علمی»، «روش تدریس مناسب»، «برخوردار از بوه و توان انگیزه‌بخشی» و «وقوف بر اهداف آموزشی و پرورشی برنامه» برای برانگیزش روحیه علمی و عملی متعلمین است و وی باید در بُعد تبیین و تزریق انگیزه، به‌جای تکرار عاده‌ای بنماید. شاید بتوان گفت هیچ فعالیت ثمربخشی ادامه‌دار و مستمر نخواهد ماند مگر این‌که متعلم از انگیزه بالایی برخوردار باشد و مربی بهترین انگیزه را برای متعلم است.

در درس سوم به بیان کلیات روش تدریس پرداخته شده است.

هفتم: امکان تلفیق برنامه «تربیت مربی» با «تربیت مدیر فرهنگی»

از خصوصیات این برنامه این است که پس از طی مراحل آموزش، مربی صلاحیت دارد یک عامل کارآمد در عرصه فعالیت‌های قرآنی شده و خود نیز از مجریان این برنامه در راستای تربیت مربی باشد.

ساختار آموزشی این برنامه طوری طراحی شده که تدریس و تعلیم قرآن به قصد «تربیت مربی» صورت پذیرد، طوری که هر یک از مربیان، صلاحیت مربی

۱. بخش اول کتاب که از نظر نگارنده از سایر بخش‌ها مهم‌تر است در راستای همین عنصر انگیزه‌بخشی حرکت می‌کند.

شدن و ایجاد یک مجموعه تربیت مربی جدید را دارا باشند و برنامه همین طور ادامه یابد؛ هر مربی که وارد این مجموعه می‌شود در طول یک دوره حداقل دو مربی را به مربی تبدیل می‌نماید و آن دو نفر نیز پس از پایان کامل برنامه، می‌توانند واسطه آموزشی برای چهار نفر باشند.

در این راستاست که یک مربی مصداق زیبای سخنان پیامبر اکرم (ص) «خیرکم من تلم القرآن و علمه»، «تعلموا القرآن و علموه الناس»^۱ و مصداق «خیرکم من قرأ القرآن و أقرأه»^۲ شده و برنامه همین طور ادامه می‌یابد تا جایی که به زودی جامعه اسلامی مملکت از زبان قرآنی شود که به فراگیری اکتفا نکرده، بلکه خود حلقه اتصال بین قرآن و دیگران می‌بهراند بود. ان شاء الله تعالی.

هشتم: شایسته‌ترین و مناسب‌ترین افراد جهت اجرای برنامه‌ها

گرچه همه آحاد مردم می‌توانند فراخور توان خود به این فعالیت‌ها بپردازند، ولی مسلم است که شوق به این فعلیت‌ها در «طلاب و دانشجویان»، ایشان را شایسته‌ترین و مناسب‌ترین افراد جامعه جهت این امر می‌نماید.

طلبه و دانشجو نیروی عظیم بالقوه‌ای است که اگر درست و صحیح آموزش ببیند، می‌تواند جلسات قرآنی سطح شهر و کشور را به بهترین نحو مدیریت کند و قلب‌های مستعد تربیت الهی را به سوی انس با قرآن کریم، این دریای بی‌کران هدایت و نور، سوق دهد و مانع از هدر رفتن علاقه جوانان و یا ناقص ماندن حرکت قرآنی آنان شود.

۱. مستدرک الوسائل، ج ۴، ص ۲۳۵.

۲. المعجم الوسیط، ج ۳، ص ۲۵۲.

اگر مقام معظم رهبری عظمت الله آحاد مردم را مورد خطاب قرار داده و نشر «انس عمومی» یا قرآن را بر عهده آنان می‌گذارند، باید گفت اولین مخاطب معظم له، طلاب عزیز و دانشجویان گرامی‌اند.

تقریباً نود درصد دانشجویان و طلاب حوزه‌های علمیه، دارای استعداد و انگیزه مورد نیاز جهت مربی‌گری هستند که غفلت از این نیروی عظیم و آماده به کار، برای طلاب و دانشجویان و مسئولان حوزه و دانشگاه جایز نیست.

اگر این نیروهای کارآمد در راستای این فعالیت‌ها سازمان‌دهی شوند مسلماً پس از مدت کمی شاهد پیش‌رفت چشم‌گیری در این عرصه خواهیم بود و لذا شایسته است طلبه و دانشجویان نقش کلیدی و اساسی خود را فراموش نکنند.

نهم: امکان طراحی برنامه‌ای مستمر و پویا

مسلماً چنین امکانی وجود دارد و وقوع شئ قوی‌ترین دلیل بر امکان آن است، چه این‌که عملاً تجربه شده و امتحان خود را با موفقیت پس داده است. این همان روشی است که پیامبر عظیم‌الشان صلی الله علیه و آله به وسیله آن در مدت کوتاهی جزیره العرب را مسلمان نمود.

اگر همراه متن آموزشی، روش تدریس نیز آموزش داده شود و تمرینات کافی و هدف‌مند نیز انجام شود مسلماً به هدف نایل خواهیم شد.

از آن‌جا که پذیرش متعلم در این برنامه به شرط تداوم و استمرار است و شوق به مربی‌گری قرآنی در متعلم نیز از مهم‌ترین بسترهایی است که با سوق دادن وی به فعالیت‌های تربیت مربی قرآنی می‌تواند مورد استفاده قرار گیرد، این برنامه بهترین بستر جهت تداوم و استمرار اهداف فرهنگی قرآنی و غیر قرآنی می‌باشد.

با توجه به فرمایش پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله: «بَلِّغُوا عَنِّي وَلَوْ آيَةً» آنچه از من فرا گرفته‌اید به دیگران برسانید و لو یک آیه باشد». معلوم می‌شود فرمایش و امر حضرت با یک‌بار تبلیغ حاصل نمی‌شود. تا توان است و امکان دارد باید آنچه می‌دانیم به دیگران برسانیم. بنابراین، سزاوار نیست آموزش متوقف شود، تا توان وجود دارد باید مصداق «خَيْرُكُمْ مَنْ تَعَلَّمَ الْقُرْآنَ وَعَلَّمَهُ» باشیم؛ یا باید «متعلم» بود و یا «معلم».

دهم: برنامه‌های پیش‌نهادی برای اجرا و متناسب با مخاطب خاص

شناخت مخاطب، برنامه‌ریزی متناسب و طراحی برنامه‌های جدید بر اساس اهداف جدید از وظایف مدیر فرهنگی است که در درس چهارم به بعضی از آن‌ها اشاره شده است؛ که اجمالاً عبارتند از:

- ۱- تربیت مربی از طلاب و دانشجویان در حوزة و دانشگاه (طرح گروهی $20+1$)^۱؛
 - ۲- تربیت مربی از متریان مسجدی توسط طلاب و دانشجویانی که به مدیر فرهنگی تبدیل شده‌اند (طرح گروهی $20+1$)؛
 - ۳- تربیت مربی در مسجد با یک مربی ($1+1$)^۲.
- در این روش تعداد جلسات آموزشی کمتر می‌شود؛ مثلاً جهت تدریس بخش «روان خوانی» فقط هفده جلسه کفایت می‌کند و در پایان دوره قطعاً مربی به اهداف مورد نظر می‌رسد و می‌تواند به عنوان مربی (البته مربی تازه‌کار) در مساجد و محل‌های فرهنگی به فعالیت مشغول شود.

۱. یعنی یک استاد و بیست متعلم.

۲. یعنی یک استاد و یک متعلم.

شایان ذکر است که این برنامه مخصوص طلاب حوزه‌های علمیه و دانشجویان رشته‌های قرآنی است که طبق زمان بیان شده، هفته‌ای دو جلسه در هر نیم سال تنظیم شده و هر نیم سال ۳۲ جلسه که مجموعاً ۶۴ جلسه می‌باشد که جهت گذراندن دوره و تمرین مورد نیاز جهت مربی‌گری کافی است. البته می‌توان به جای هفته‌ای دو جلسه، این برنامه را در اردوی یک هفته‌ای اجرا نمود.^۱

از آن‌جا که حوزه علمیه در دوره اختبار و تثبیت، کتاب ارزشمند «روان‌خوانی و تجوید»^۲ را در برنامه قرآنی قرار داده است، مقدمه ترجیحی جهت اجرای برنامه «تربیت مربی» در طول سال به‌وجود آمده است.

یازدهم: گستره برنامه‌های پیشنهادی

این برنامه می‌تواند در تمام سطوح فعالیت‌های قرآنی (روان‌خوانی، تجوید الصلاة، تجوید فنی، حفظ و سطوح مختلف مفاهیم و تدبیر) و غیر قرآنی (سطوح مختلف احکام و اصول عقاید و ...) اجرا شود. مدیران فرهنگی می‌توانند با در نظر گرفتن استعداد و سطحان و اصل اعتدال به طراحی و ساختارسازی و مرحله‌بندی عرصه‌های دیگر فرهنگ پیردازند. اگر عرصه‌های دیگر فعالیت‌های قرآنی (ترجمه، تفسیر، تدبیر، ...) نیز در همین برنامه (تربیت مربی مستمر) اجرا شود، راه رسیدن به انس باطنی جامعه نسبت به قرآن کریم بسیار کوتاه و دست‌یافتنی خواهد شد. ان شاء الله تعالی.

۱. هر یک از این دو برنامه محاسن خاص خود را دارد که شایسته است توسط مدیران محترم، بررسی و

هدف‌گذاری شود.

۲. نوشته استاد شهیدی و حبیبی.

امتیازهای این کتاب

- ۱- مجموعه کتاب در چهار بخش نگارش شده است :
 - الف: بخش اول : کلیات و ضرورت های فعالیت های قرآنی؛
 - ب: بخش دوم : روش تدریس روان‌خوانی؛
 - ج: بخش سوم : روش تدریس تجوید الصلوة؛
 - د: بخش چهارم : روش تدریس تجوید تخصصی.
- ۲- امتیازهای کتاب نسبت به کتب دیگر :
 - الف: بیان روش جدید تدریس که دارای شش رکن است؛^۱
 - ب: بیان روش اجرایی^۲ به گام^۳
- ۳- این نوشتار صرفاً کتاب آموزش «وازن خوانی و تجوید» نیست، بلکه کتاب آموزش «روش تدریس روان‌خوانی و تجوید» می‌باشد.
- ۴- گرچه این کتاب جهت استفاده مربی نوشته شده است، لیکن طوری طراحی شده که بتواند در اختیار متعلم نیز قرار بخیرد. زیرا متعلم به سوی مربی شدن حرکت می‌کند.
- ۵- در مقوله «روش اجرایی گام‌به‌گام» تمام مطالب و روش‌ها فرم‌های مورد نیاز برای مربی جهت تشکیل و راه‌اندازی و اتمام یک دوره قرآنی فراهم شده است.

۱. ۱- مقدمه درس؛ ۲- اصل درس؛ ۳- نکات مهم؛ ۴- جهت مطالعه؛ ۵- تمرین در کلاس (به صورت گروهی)؛ ۶- جدول ارزیابی و ۷- تمرین‌های خارج کلاس.

۲. با توجه به تقویم آموزشی صفحه ۷ و بیان رؤس فعالیت‌های یک دوره‌های مختلف صفحه ۴۳.